

МОВНА ОСВІТА В АВСТРІЇ: ПРОПАГАНДА МУЛЬТИЛІНГВІЗМУ

В статті схарактеризовано аналіз системи мовної політики в Австрії, спрямованої на пропаганду мультилінгвізму; здійснено аналіз дослідження явища “мультилінгвізму” австрійськими науковцями; подано дефініцію терміна “мультилінгвізм”; окреслено поняття “соціальний/колективний мультилінгвізм” та “індивідуальний мультилінгвізм”; виокремлено поняття “рідна мова”, “мова (мови) навчання” та “друга іноземна мова”.

Ключові слова: мовна політика, пропаганда мультилінгвізму, соціальний/колективний мультилінгвізм, індивідуальний мультилінгвізм, рідна мова, мова навчання, друга іноземна мова.

Вступ. Знання іноземних мов у сучасному глобалізованому світі є важливою та необхідною умовою взаємного співіснування та спілкування. Найвищі Європейські інститути такі як: Рада Європи та Європейська Комісія, визнали та підтримали потребу вивчення іноземних мов. Мультилінгвізм виступає не лише ключовим компонентом європейської ідентичності, а й освітніми цілями європейських шкіл. У березні 2002 року на засіданні країн-членів Європейського Союзу в Барселоні, глави держав і урядів дійшли до спільного висновку, зазначивши наступне: “Діти починаючи з раннього віку повинні вивчати, принаймні дві іноземні мови” [1].

Німецький дослідник К. Гнутсман у своїй праці “Багатомовність у фокусі” зазначає: “Загальна згода навчання об’єктивної багатомовності й дослідження мов, ймовірно, буде одноставною, тому залишається багато запитань щодо теоретичної концепції, а також можливості, особливо в повсякденній практиці викладання мови” [2, с. 51].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні та зарубіжні науковці досліджували питання білінгвізму та мультилінгвізму: І. Білецька [3], Т. В. Боднарчук [4; 5], А. В. Бузовський [6], Т. М. Бурда [7], М. П. Винарчик [8], Л. С. Зайцева [9]. Австрійські науковці Г. Крум [10], К.-Б. Бекман [11], Х. Крайст [12] роблять спроби дослідити питання мультилінгвізму, мовного розмаїття. Г. Райх описує загальну концепцію мовної освіти [13].

Мета статті – схарактеризувати мовну освіту в Австрії, спрямовану на мультилінгвізм. Поставлена мета вимагає виконання таких завдань: 1. Дати визначення поняття “мультилінгвізм”. 2. Здійснити аналіз досліджень явища мультилінгвізму австрійськими науковцями.

Виклад основного матеріалу. Австрійський науковець К.-Б. Бекман у своїй праці “Мови в освітній програмі замість німецької як другої мови” виокремлює термін “мовне розмаїття” [11, с.16]. Під терміном “мовне розмаїття” науковець розуміє функціонування німецької мови як першої, рідної мови для учнів у школах Австрії, а також другої, третьої і т. д. мови для учнів-імігрантів. К. Б. Бекман виокремлює терміни “стандартна мова”, “державна мова”, “освітня мова”, “національна мова”, “офіційна мова”.

У проєкті Європейського центру сучасних мов Ради Європи у м. Грац (Австрія) подано дефініцію терміна “мова (мови) навчання”. Цією мовою може

бути рідна мова, німецька для корінних австрійців; мова (мови) навчання може бути другою мовою для дітей, які належать до етнічних меншин в Австрії та іноземною мовою для дітей імігрантів [13].

Науковцями з Австрії здійснюються дослідження з метою надання наукового підґрунтя, закріплення терміна “мультилінгвізм” в навчальних програмах. У праці австрійського дослідника Г. Крума “Викладання мови і навчальний процес для багатомовних людей” [10, с. 33] схарактеризовано сукупність шкільних та позашкільних навчальних процесів, під час яких функціонують дві і більше мов. На думку автора, діти і підлітки значно краще використовують позакласні можливості для вивчення мови за допомогою засобів масової інформації.

Австрійський науковець Г. Райх описує загальну концепцію мовної освіти: “Слід розуміти політичну зорієнтованість в галузі освіти, що враховує зміну ситуації мовного сьогодення і передбачуваної динаміки щодо відповідності з основною політичною метою і як у будь-якому освітньому проєкті – намагається збалансувати інтереси окремих осіб та інтереси суспільства” [13, с.65]. Дослідник вказує на зміни як у функції, так і у понятті, як національної або рідної мови, з урахуванням реальної ситуації, в якій рідна мова і універсальна мова функціонують в навчальних закладах та під час дозвілля [13, с.65]. На думку Г. Райха “Навчання різних мов має когнітивний зміст, тобто не має необхідності в повторній компіляції для кожної мови” [15, с.71]. Йдеться про поєднання граматичних та семантичних понять, навчання і розвитку стратегії, порівняльних та історичних елементів мови. На думку автора, граматичні та семантичні поняття можуть бути пов’язані разом з основними поняттями соціології мови та психології мови в спеціалізовану «мову», яку можна розглядати в якості об’єднуючої дисципліни мовної освіти, від початкової до середньої освіти [13, с.71].

Дослідження вивчення другої мови, яке розвинулось тільки у 70-х роках ХХ століття, спростувало побоювання шкідливості білінгвізму та мультилінгвізму і за сприятливих умов підкреслило легкість опанування двох або більше мов у ранньому віці. Підходи, що моделює мультилінгвізм, розглядає білінгвізм та мультилінгвізм під концептуальним підходом моделі мультиконцепцій В. Кука, що означає знання двох і більше мов однією особою [14]. Теоретичне дослідження мови [15] доводить, що закономірнос-

ті навчання другої і третьої мови відрізняються від засвоєння першої мови. Слід розрізняти соціальний/колективний мультилінгвізм та індивідуальний мультилінгвізм. Мультилінгвізм – це здатність людини використовувати декілька мов, а також співіснувати з різними мовними спільнотами в одній географічній області [16]. На думку Х. Крайст, лише двомовність має перевагу у мовній моделі L1 + лінгва франка [12]. Міжмовний мультилінгвізм відіграє певну роль в шкільному контексті. Досвідчені носії мови володіють різними варіантами мов, особливо в німецькомовних країнах і міжмовний мультилінгвізм відіграє певну роль в шкільному контексті. Мовні варіації, в межах численного стандарту німецької мови, складаються з трьох варіантів, наприклад: німецької літературної мови в Швейцарії, німецької мови в Австрії та німецької мови в Федеративній Республіці Німеччина. Найважливішою кількісною формою функціонування мультилінгвізму в австрійських школах є урок іноземної мови. На думку дослідників (Г. Крум, Г. Райх), викладання іноземних мов в Австрії недостатньо диверсифіковане. В Австрії офіційно визнані шість автохтонних мовних меншин, яким створені сприятливі умови для безперервної двомовної освіти у школах. До цих меншин належать: хорватська меншина в Бургенланді, словенська меншина в Карінтії й Штирії, угорська меншина в Бургенланді й Відні, чеська меншина у Відні, словацька меншина у Відні та меншина ромів у Бургенланді.

Англійська мова займає домінуюче положення в

шкільній програмі вивчення іноземних мов учнями старших класів в Австрії та в реалізації цілей (L1 + L2) в процесі обов'язкової освіти. Згідно з даними "Австрійського Центру Мовної Компетенції" в 2004 – 2005 роках у початкових школах Австрії 92, 85% учнів вивчали лише одну іноземну мову (англійську мову), в молодших класах середньої школи – 89, 81%, у старших класах середньої школи – 59,6 % [17]. І більше 90% навчання обмежується англійською мовою. Однією з причин є, звичайно, той факт, що навчальний план, за винятком гімназій, передбачає вивчення лише однієї обов'язкової іноземної мови в середніх спеціальних навчальних закладах, починаючи з 7-ого класу, учні гімназій вивчають другу іноземну мову. Очевидно, що батьки та учні обирають англійську як першу іноземну мову. Лише в деяких навчальних закладах вивчається французька мова, як перша іноземна мова. Крім того, в австрійських середніх школах вивчення латинської мови продовжує відігравати значну роль, адже, знання латинської мови необхідне для продовження навчання в університетах.

Висновки. Загальна концепція мовної освіти в Австрії полягає в пропаганді мультилінгвізму. Враховуючи суспільну взаємопов'язаність мов та процесу навчання іноземних мов, усе зводиться до переорієнтації навчання іноземних мов в умовах мультилінгвізму. Окрім збереження існуючих навчальних програм, слід також розвивати мовну різноманітність та розширювати вивчення другої, третьої іноземних мов у середніх навчальних закладах Австрії.

Список використаної літератури

1. Europäische Kommission, Mehrsprachigkeit. Trupfkarte Europas, aber auch gemeinsame Verpflichtung. Mitteilung der Kommission vom 18.9.2008. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ec.europa.eu/education/languages/pdf/com/2008_0566_cs.pdf. – Загол. з екрану. – Мова нім.
2. Gnutzmann C. Mehrsprachigkeit als übergeordnetes Lernziel des Sprach(en)unterrichts: die „neue“ kommunikative Kompetenz? / C. Gnutzmann. – In: Bausch Karl-Richard/ Königs, Frank G./ Krumm, Hans-Jürgen. Mehrsprachigkeit im Fokus: Arbeitspapiere der 24. Frühjahrskonferenz zur Erforschung des Fremdsprachenunterrichts. – 2004. – S. 45-54.
3. Білецька І. Двомовна освіта та її функціонування у США / І. Білецька // Молодь і ринок. – 2014. – № 2. – С. 104-107.
4. Боднарчук Т.В. Моделі білінгвальної освіти у досвіді діяльності сучасної школи / Т.В.Боднарчук // Вісник Львівського національного університету І.Франка. Серія педагогічна. – Львів, 2007. – Вип. 22. – С.212-219
5. Боднарчук Т.В. Розвиток білінгвальної освіти в Австрії (1945–2010 рр.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Тетяна Вікторівна Боднарчук; Хмельницький, 2012. – 20 с.
6. Бузовський А.В. Двомовна освіта в школах США та Європи / А.В.Бузовський // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2010. – № 9. – С. 92-104.
7. Бурда Т.М. Мовна поведінка особистості в умовах українсько-російського білінгвізму: молодіжне середовище Києва : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 / Тетяна Михайлівна Бурда; КНУ Т. Шевченка. – К., 2002. – 22 с.
8. Винарчик М.П. Полікультурне виховання у контексті білінгвальної освіти / М.П.Винарчик // Людинознавчі студії. 36. Наук. Праць. – Випуск 19 / Редкол. Т. Біленко (головний редактор), М.Чепіль та ін. – Дрогобич: Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2009. – С. 104-113.
9. Зайцева Л. С. Білінгвізм як мовне та соціальне явище / Л.С.Зайцева [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/6_NITSB_2010/Philologia/59619.doc.htm. – Загол. з екрану. – Мова укр.
9. Krumm H.-J. Von der additiven zur curricularen Mehrsprachigkeit: Über die Notwendigkeit der Einbeziehung von Minderheiten-, Migranten- und Nachbarsprachen / H.-J. Krumm. – In: B. Hufeisen, M. Lutjeharms (eds): Gesamtsprachencurriculum – Integrierte Sprachendidaktik – Common Curriculum. Theoretische Überlegungen und Beispiele der Umsetzung. – 2005. – S.27-36
10. Boeckmann K.-B. Sprachen der Bildung statt 'Deutsch als Zweitsprache' / K.B.Boeckmann // ÖdaF-Mitteilungen. – 2009. – № 2. – S.16-28
11. Christ H. Fremdsprachenunterricht für das Jahr 2000 / H.Christ // Sprachenpolitische Betrachtungen zum Lehren und Lernen fremder Sprachen. – Tübingen, 1991. – S.26.
12. Reich H. Integration und Mehrsprachigkeit – Förderung der Erstsprachen und Deutsch als Zweitsprache im Rahmen eines Gesamtkonzepts sprachlicher Bildung / H.Reich // ÖSZ / BMUKK (Hrsg.): Sprachenkonferenz 2008: Unsere Gesellschaft ist mehrsprachig – unsere Bildung auch? Maßnahmen für ein Gesamtkonzept sprachlicher Bildung in Österreich. Konferenzbericht. – ÖSZ: Fokus 8. – Graz, 2009. – S.61-70
13. Cook V. Evidence for multi-competence / V.Cook // Language Learning, 1992. – № 42/4. – P.557-591
14. Hufeisen B. Mehrsprachigkeitskonzept – Tertiärsprachenlernen – Deutsch nach Englisch / B. Hufeisen, G. Neuner. – Strasbourg, 2003. – S.13-34

4. Europäische Kommission, Eine neue Rahmenstrategie für Mehrsprachigkeit. – Brüssel, 2005. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/c11084_de.htm. – Загол. з екрану. – Мова нім.
5. ÖSZ = Österreichisches Sprachen Kompetenz Zentrum. Der schulische Fremdsprachenunterricht in Österreich. Erste Ergebnisse einer Studie zum Schuljahr 2004/2005. – Graz., 2007. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://www.linz.at/images/Mehrsprachigkeit-AUTundEU_Dr.Wojnesitz_WiKa-OOE_2014.pdf. – Загол. з екрану. – Мова нім.

Стаття надійшла до редакції 27.04.2016 р.
Рецензент: докт.пед.наук, проф. Кемінь В.П.

Талалай Юлія

аспірант

кафедра романської філології і компаративістики
Дрогобычський державний університет імені Івана Франка
Дрогобыч, Україна

ЯЗЫКОВОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В АВСТРИИ: ПРОПАГАНДА МУЛЬТИЛИНГВИЗМА

В статті характеризується система мовної політики в Австрії, метою якої є пропаганда мультимовності; аналізуються дослідження явища “мультимовність” австрійськими ученими; вказано дефініцію терміна “мультимовність”, “соціальний мультимовність”, “індивідуальний мультимовність”; обзначено поняття “родної мови”, “мова навчання”, “другою іноземною мовою”.

Ключові слова: мовна політика, пропаганда мультимовності, соціальний мультимовність, індивідуальний мультимовність, родної мови, мови навчання, другою іноземною мовою.

Talalay Yuliya

Postgraduate Student

Department of Romance Languages and Comparative Studies
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Drohobych, Ukraine

LANGUAGE EDUCATION IN AUSTRIA: PROPAGANDA OF MULTILINGUALISM

In a modern globalized world the knowledge of foreign languages is the paramount and necessary condition for mutual understanding. The goal of the article is to characterize a language education in Austria aimed at multilingualism. The goal of the article requires the fulfillment of certain tasks: 1. To give the definition to “multilingualism”. 2. To analyze the researches of the phenomenon of multilingualism by the Austrian scientists. 3. To characterize ethnic minorities in Austria. In the project of The European Centre of Modern Languages (Graz, Austria) the definition to the term “language (languages) of education” is given. The language of education can be a native language – German for the native Austrians; the language (languages) of education – German may be the second language for the ethnic minority groups in Austria and the foreign language for children of immigrants. The scientists from Austria make researches aimed at giving a scientific ground for the term “multilingualism” in educational programmes. A general conception of a language education in Austria consists in the propaganda of multilingualism.

Key words: language education, multilingualism, bilingualism, language diversity, native language, national language, official language, educational language.